

האיסור להזיק

1 טור חו"מ סי' שע"ח, ...כיון שמזיקו'

הטור כתב שאסור להזיק כשם שאסור לגנוב ולגזול אבל לא הביא שום מקור להאיסור. והטור הוסיף שאסור להזיק ממון חברו גם כשאינו נהנה-

2 פרישה שם אות א', ...עי"ש'

הפרישה פ"י שבא לומר שאסור להזיק גם ע"מ לשלם וכמו שאסור לגנוב ולגזול ע"מ להחזיר. ולכאורה י"ל שכוונת הטור לאותה סוגיא בב"מ שאסרה את הגניבה ע"מ להחזיר-

3 ב"מ ס"א ע"א, אמר רבא למה לי דכתב... לשלם תשלומי כפל (ע"ב) 'ורש"י ד"ה למה

כל שמחסר את חברו ממון הרי זה בכלל גזל ויש צריכותא לרבית, גזל, אונאה, עושק וגניבה- והחידוש בגניבה הוא שאסור גם אם הוא ע"מ להחזירו ואפילו ע"מ לזכות את הבעלים בכפל. ולכאורה לפי זה גם המזיק הוא בכלל גזל וייתכן שלזה כיוון הטור.

4 רבינו יונה לאבות פרק א' משנה א' ד"ה משה קבל (תניינא) ..., שלא נכתבו'

מפורש ברבינו יונה שהנזיקין כלולים באיסור גזל.
ע"פ הרמב"ם יש מקור נוסף לאיסור נזק-

5 רמב"ם פ"ו דעות ה"ג

מפורש ברמב"ם שחלק ממצוות אהבת רעים הוא לחוס על ממונו כמו שהוא חס על ממונו עצמו.

6 יד רמה לב"ב כ"ו ע"א, דאסיר למגרם... כמוך'

מפורש ברמ"ה שהאיסור להזיק הוא ביטול מצוות אהבת רעים- וכנה עושה דבר שיכול לצאת מזה נזק לשני- ובאופן זה עובר גם ב, לפני עור.'

בשור"ת חתם סופר דן בענין ספק הזיק אם הוא ספק ממון או ספק איסור ומתוך דבריו ניתן להבין את הבנתו בענין האיסור להזיק. החת"ס בא לפרש את דברי הרשב"א על הסוגיא ריש ארבעה אבות-

7 ב"ק ב' ע"ב, קרן מנלו... כולה מועדת היא' וחי' הרשב"א שם ד"ה אבל במחוברת, ..., כאיסורין'

הרשב"א הקשה אם היינו לומדים קרן מקרני ברזל דק' הוה יינואומרים שהיינו קרן תלושה דוקא- למה היינו אומרים שהמחוברת חייבת נזק שלם מתחלתה - אדרבה שיהא תם וישלם חצי נזק לעולם! ותירץ שספק נזיקין לחומרא מפני שהוא כספק איסור.

8 שו"ת חתם סופר יו"ד סי' רמ"א, ועל דברי תורתו... הוי ממונא', אמנם... בעזה"י

החת"ס פ"י שיסוד האיסור להזיק הוא לא תעמוד על דם רעך ושמירת הנפש והתשלומין גדר לאיסור מזיק- ולכן אם יש לנו ספק בכוונת התורה בנוגע לחיוב הרי זה ספק במה שימנע אתה איסור והוא ספק איסור לחומרא. לא כן כשישלנו ספק במעשה מסויים אם קרה ואיך קרה או אם המזיק שילם כבר או לא- הרי זה ספק ממון והמוציא מחברו עליו הראיה.

וא"כ- לפי החת"ס יסוד האיסור להזיק הוא בכלל לא תעמוד וגם החיוב לשלם הוא חלק מאותו איסור.

ועדיין יש לשאול- תינח בחיוב לשמור את שורו מלנגוח שיוכל להגיע לנפשות, אבל מהו המקור לזה שאסור להזיק את ממונו של הזולת?

9 ספר המצוות להרמב"ם לא תעשה רצ"ז

לפי הרמב"ם בספר המצוות לא תעמוד הוא גם חיוב להציל את חברו מהפסד ממון.

10 רמב"ם פ"א רוצח הי"ד

כאן לא הזכיר הרמב"ם שההצלה מהפסד כלול בלא תעמוד- ואולי מפני שכאן עוסק בשמירת הנפש.

11 משך חכמה פ' קדושים ד"ה לא תעמוד (...ההעתקה)!

לפי המשך חכמה דברי הרמב"ם בספר המצוות אינם מדוקדקים ואין לא תעמוד אלא בנפשות בלבד וכבישת עדות בממונות הוא דין אחר לגמרי- אם לא יגיד- והוא בשהבעל דין מבקש ממנו להעיד.

12 חפץ חיים פ"ט רכילות במ"ח אות א', דגרסינן בסנהדרין... גופא'

הח"ח פסק כמו הרמב"ם ב"סה"מ והביא מהשער המלך שהכובש עדותו בענין ממון עובר על לא תעמוד וגם בלי שהבעה"ד תבע אותו. וא"כ- לפי החת"ס"ל שזה שאסור להזיק כלול בלא תעמוד על דם רעך.

באחרונים אנו מוצאים עוד מקורות לאיסור להזיק לרכושו של חברו-

13 ברכת שמואל ב"ק סי' ב' אות א', ומשום דמזיק דאדם...'

בברכת שמואל הביא בשם הגר"ח ז"ל שכלול ב, ולא ישמרנו בעליו שהתורה כתבה כסבה לחיוב תשלומין שיש איסור להזיק.

14 לבוש עיר שושן סי' שע"ח ס"א, ..., בכוליה איכא'

לפי הלבוש ברור שאחרי שהתורה חייבה לשלם עלמה שהזיק שכונת התורה היא גם לאסור להזיק- וגם כתב שהוא ק"ז מבלת שחית.

15 שו"ת להורות נתן ח"ג סי' ק"כ, והב"ח חו"מ... היכי שהוא מעולה בדמים'

בלהורות נתן טוען שבבלת שחית הסיוד הוא הקלוקל ואם מרויח ע"י קלוקל לא נקרא קלוקל, ולא ניתן ללמוד ממנו שאסור לי להזיק את של חברי כשאני מרויח.

16 קהלות יעקב ב"ק סי' א', ונראה דיסוד... שלא יזיק בידים'

הקה"י הבין שהיאסור להזיק נלמד בק"ו מהחיוב למנוע הפסד מחבירו הכלול בפרשת השבת אבידה.

17 אמרי בינה הלכות עדות סי' ל"ג, אולם אי לאו... דרכי נועם'

לפי האמרי בינה ניתן ללמוד את האיסור להזיק מזה שהכהן חייב לדאוג שיוציאו את כל הכלים מהבית קודם שיטמא אותו כדי שלא יטמאו הכלים שיהיו טעונים שבירה. ובאמרי בינה טוען שגם אם היזק שאינו ניכר, לאו שמיה היזק' בכל זאת אסור- שהרי לטמא כלים הוא גם היזק שאינו ניכר.

וא"כ- לכל הדעות אסור להזיק ממנו של חברו- וראינו בלבוש שגם גרמא בנזקין (ואפילו באופן שהוא פטור מדיני אדם) אסור. הדברים מפורשים בגמ'-

¹⁸ ב"ב כ"ב ע"ב, והאגרמא... אסור'

בגמ' מפורש שגרמא בנזקין אסור - אבל לא מפורש שהוא אסור מה"ת.

¹⁹ רש"י גיטין נ"ג ע"ב ד"ה מטמא ומדמע, ... דאורייתא'

מפורש ברש"י שאם היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק אין בו אלא איסור דרבנן בלבד.

²⁰ שו"ת בית יצחק יו"ד א' סי' מ"ט אות י"ב ד"ה ובעיקר הדין, ... סי' ל"ד'

ע"פ דברי רש"י רצה השערי משפט לומר שמה"ת האיסור להזיק תלוי בחיוב, ואיפה שפטורים מה"ת - היזק שאינו ניכר וגרמא בנזקין - גם אין בהם איסור דאורייתא - והגמ' בב"ב שגרמא בנזקין אסור הכוונה היא מדרבנן בלבד. והבית יצחק טוען שאם האיסור הוא מדין אהבת רעים גם הגרמא וגם היזק שאינו ניכר אסורים מה"ת מחוסר אהבת רעים.

²¹ קרית ספר להמבי"ט פ"ה נזקי ממון

לפי המבי"ט כל שדעתו לשלם אין איסור דאורייתא במעשה ההיזק, ולכאורה רש"י ובעקבותיו גם השערי משפט וכן המבי"ט למדו כמו הלבוש וכמו ר' חיים שהאיסור נלמד מזה שאני מפסיד את ממונו של הזולת ובמקרה שפטורים או שהמזיק מוכן לשלם אין איסור דאורייתא.

שעה (ה) בשם שאסור לנגוב ולגזול ממון חבירו כך (א) אסור להזיק ממון שלו אפילו אם אינו נהנה כיון שמזיקו

בשם שאסור לנגוב ולגזול כו' מדתלה חיסור הוה ממון סבירו באיסור דגניבה וגזילה ולח למדו מאיסור הוה ומינך דכתיב גבי נפש דהא כתיב בתורה נסדיח סיוב תשלומי דד' חבית נויקין דמקי ממון סן וגם נחמר מכס נהמס ישלמנח נדחא דנח לומר דיש חיסור בדבר חפילו אם חזק לשלם לו פחיהו כמו שיש חיסור בזה בגניבה נכו ממ"ש לת פגטבו שיהו מיותר כמ"ש נר"ם שמי"ס בגניבה וגם נריש סו"י ש"כ"ט בגזילה מדכתיב סכול ישיב רשע גזילה ישלם ע"ש

אמר רבא למה לי דכתב רחמנא לאו ברבית לאו בגזול לאו באונאה צריכי דאי כתב רחמנא לאו ברבית משום דחידוש הוא דאפילו בלוח אסרה רחמנא ואי כתב רחמנא לאו בגזול משום דבעל כרחיה אבל אונאה אימא לא ואי כתב רחמנא לאו באונאה משום דלא ידע דמחיל דהא מתדא לא אתיא תיתי דהא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא לאו ברבית ותיתי מהנגך מה להגך שכן שלא מדעת תאמר ברבית דמדעתיה לא לכתוב רחמנא לאו באונאה ותיתי מהנגך מה להגך שכן אין דרך מקח וממכר בכך אלא לא לכתוב רחמנא לאו בגזול ותיתי מהנגך דמאי פרבת מה לרבית שכן חידוש אונאה תוכיה מה לאונאה שכן לא ידע ומחיל רבית תוכיה וחור הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השהו שבהן שכן גזולו אף אני אביא גזול אמרי הכי נמי אלא לאו בגזול למה לי לכובש שכר שכיר כובש שכר שכיר בהריא כתיב ביה °לא תעשוק שכיר עני ואביון ילעבור עליו בשני לאוין ולוקמה ברבית ואונאה ולעבור עליו בשני לאוין דבר הלמד מעניינו ובעניינא דשכיר כתיב °לא תגזבו דכתב רחמנא למה לי לברתניא *לא (א) תגזבו *על מנת למקמ לא (א) תגזבו יעל מנת לשלם תשלומי כפל

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. בין תורה שבכתב בין תורה שבע"פ שהתורה בפירושה ניתנה שאם לא כן אי אפשר למדע ביה שהרי כתיב לא תגזול וכל נזיקין בכלל אותו הלאו והן הן התורה שהיה קבלת משה בסיני אע"פ שלא נכתבו

ג' ימצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל בנופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך [ה']. לפיכך בשבחו ולחום על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חבירו אין לו הבא:

**דאסיר למגרם מידי דאתי מיניה היוקא
לאינשי, אי משום לפני עור לא תתן מכשול ואי משום
ואהבת לרעך כמוך⁶⁴**

קין מנלן דה"ד כ"י
יגח אין נגיחה אלא בקרן שנאמר וייעש לו
צדקה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר
ה' באלה תנגח את ארם וגו' ואומר בכבוד
שוויו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים
ינגח מאי ואומר וכי תימא דברי תורה מדברי
קבלה לא ילפינן ת"ש בכור שוורו הדר לו
והאי מילף הוא גילוי מילתא בעלמא הוא
דנגיחה בקרן הוא אלא מהו דתימא כי פליג
דחמנא בין חס למועד ה"מ בתלושה אבל
במחוברת אימא כולה מועדת היא

אבל במקוברת אימא כולה מועדת היא כ"י
קריט לי אדרבה אימא וכולה קתה היא לשלם חזי נוק גלחור רכל
לאפוקי קולט לקובע והומרט לנקבע ר"ל דאדרבה בניזקין ספיקי
דידה לשהמיר בליסורין

על דברי תורתו כמה שכתב רשב"א בחידושי ב"ב קמ"א דף ב' ע"ב ד"ה אבל במחוברת אימא מועדת הקשה רשב"א
אדרבא נימא אימא תמה לעולם להקל על הנתבע ותיי דניזקין איסורא הוא ולהורא והוקשה כלל זה למעלתו שהוא נגד
כמה מקומות בשי"ס דניזקין הוי ממונא.
אמנם בניזקין מילתא אחריתי היא דעיקור ענין נזיקים היא גדר למייע ושמתם מאוד לנפשותיכם ואל תעמוד על דם רייעך
וכתיב והיה עליך דמים עי"י מסכתת מועד קמן דף ה' ע"א ושיער הקב"ה בחכמתו שאם יתחייב התם כך והמועד כך ובור
כך ורגל כך וכדומה בזה נגדר הדבר וכל אחד ישמר נזקיו ואם אנו מסופקים אם קרן מחובר די לו בשמירת תם או בשמירת
מועד ספיקו להחמיר וכן כל מה שאנו מסופקים בכוננת הקרא צריכים להחמיר מספק איסורא אמנם שוב כל ספק שנוגד
אחר כך אם היה המעשה כך או כך או אם הלכה כפלוגי או כפלוגי בזה אוליגן לקולא לנתבע ככל ספק ממונא אף על גב
דאית ביה איסורא כנ"ל. ואתי שפיר דברי הרשב"א הנ"ל בעוה"י.

והמצוה הרצ"ז היא שהזהירנו מהתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת המות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו. כמו שיהיה טובע במים ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו. או יהיה גוי משתדל להרגו ואנחנו נוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזקו. ובאה האזהרה מהמנע להצילו באמרו יתעלה (קדושים יט) לא תעמוד על דם רעך. וכבר אמרו שמי שיכבוש עדות תכללהו גם כן זאת האזהרה כי הוא רואה ממון חבירו אוכד והוא יכול להחזירו אליו באמרו האמת, וכבר בא בזה הענין גם כן (ויקרא ה חובי במ"ע קעה) אם לא יגיד ונשא עונו, ולשון ספרא מניין אם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק עליה תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך ומניין אם ראית אותו טובע בנהר או לסמים באים עליו או חיה רעה באה עליו אתה חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך ומניין לרודף אחר חבירו להרגו שאתה חייב להתילו בנפשו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין (עב - עד א)

יך כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכן הרואה את חבירו טובע בים. או ליסמים באים עליו. או חיה רעה באה עליו. ויכול להצילו הוא בעצמו. או ששכר אחרים להצילו ולא הציל. או ששמע עובדי כוכבים או מסורים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא נלה אוון חבירו והודיעו. או שידע בעובד כוכבים או באונס שהוא בא על חבירו ויכול לפייסו בגלל חבירו להסיר מה שכלבו ולא פייסו וכל כיוצא בדברים אלו. העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך:

לא תעמוד על דם רעך אני ד'. בספרא. ומנין שאם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק עליו ת"ל לא תעמוד על דם רעך. פירוש דיני נפשות שאם יודע עדות לזכותו ומנע ה"ז שופך דמים וכמו דמוקי הגמ' בסנהדרין דמכאן אף למטרע ולאגורי. ודוקא שידע לזכותו דיני נפשות. אבל דיני ממונות הוא רק בשתבעו הכעיד להעיד ובאם לא יגיד כמבואר ריש הלכות עדות ברמב"ם יע"ש. ובספר המלות סימן רל"ז בלו כאן דברים אינן מדוקדקין (אולי מסכת העתקה).

דגריסין בסנהדרין (ע"ג.) מנין לרואה את חברו טובע בנהר וכו' או לסטין באין עליו, תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך, והובא דין זה בח"מ בסימן תכ"ו שצריך לילך ולגלות אונן בזה ע"ש. ואין לדחות דהתם דוקא שלסטין רוצין להרגו, ולכן כדי להציל את הנפש צריך לילך ולהרגיל עליהן כדי שישמור את עצמו, אבל בענין ממון אפשר דלא כללה התורה בלאו זה, זה אינו דהרי איתא במכילתא הובא בספר המצות להרמב"ם במצוה רצ"ז שהלאו דלא תעמוד וכו' כולל נמי לכובש את עדיתו בענין ממון ואינו מגיד לו, ואפילו לא תבעו חברו נמי משמע, כמו שמוכח מלשון דלא תעמוד וכו', וכמו שמפורש בספר שער המשפט בריש הלכות עדות וכדמשמע שם בספר המצות גופא.

ומשום דמזיק

דאדם דגלמו מקרא דמכה בהמה ישלמנה לא רק לענין חיוב ממון נאמר, אלא דנאמר הקרא גם לענין שנעשה מזיק ונענש בדיני שמים, והפרטא דאדם המזיק נאמרה גם לענין איסור ועונש בידי שמים ולענין חיוב פשלומין הוא דלא ניטלם דין המזיק כ"ו דליכא עוין בידיים אבל לענין קצת ועונש בידי שמים זהו גם סיכא דליכא הלכות מעשה בידיים, ונראה דגם נזקין דממונו דבשאר אבות נזקין ג"כ לא רק לענין חיוב בידי אדם נאמרה הפרטא דממונו דחייב פשלומין ע"י דשמירתן עליך אלא גם דיש בכלל הפרטא דע"י מעשה ממונו דשמירתן עליך חשיב גם מזיק ונענש בידי שמים. וע"כ נראה דאף דבמורה פקדס קטון כהא מ"מ היינו רק לענין פשלומין אבל מ"מ איכא איסור בדי"ש וע"כ לא מ"י רש"י ז"ל לפרש בלשון דהתבטיר עלמו עשה קטון כהא דא"כ למה הארכה בגמ' לחייבו בדי"ש על מה שנעשה לקטון דהא אפי' אם ה' קטון מקודם ג"כ חייב בדי"ש על מעשה הכבדים בקטון. ובה"ש דבכ"י לפני מ"ר זי"א אמר שאזא אמר דין דולא ישמרטו הו איסורא, ביאור הדברים, דלא נאמר דוקא לענין חיוב ממון אלא גם לענין שיתקב מזיק ורשע כלפי שמיא, והביא רא"י לזה מדין חיוב טפס, דכ"י הוא ג"כ חיוב דולא ישמרטו והוא נאמר לענין עונש בדי"ש ונענש על ריחם עורו דהא קופלא כהרה, וה"כ דין דולא ישמרטו דוקין ג"כ נאמר לענין עונש בידי שמים. הרי כדכרינו דגם הלא ישמרטו ג"כ נאמר לענין עונש בדי"ש וע"כ אף דפסור אטמון מ"מ אסור ונענש בידי שמים. ואף דבתחילת דכ"י לא הכניח כ"כ, עכ"ז כהנתי בתחלה כסברת מ"ר ששמעתי אח"כ מפיו.

מדחייבה התורה בכמה מקומות את האדם המזיק ממון חברו לשלם, כמו שהייתה בגזול וגונב ממון חברו לשלם בדכתיב [ויקרא כד, כא] מכה בהמה ישלמנה, וכן בשאר נזקין שמזיק חברו, שמע מינה כשם שאסור לגנוב ולגזול ממון חברו כך אסור להזיק ממון שלו, אלא דבגונב וגזול החמירה לעבור עליו גם בלאו להלקותו, אבל במזיק אינו אלא איסור דאורייתא ולא מלקות, ואין לומר דאפילו איסור נמי ליכא אלא שאם הזיק חייב לשלם ומותר להזיק על מנת לשלם, ועל זה כתבה התורה כל דיני נזיקין שישלם, הא מילתא דפשיטא היא, ועוד דהא אסרה תורה בבל תשחית אפילו בממון עצמו קל וחומר בשל חברו, ואפילו לגרום נזק לחברו אסור אלא שיש צד גורם שחייב לשלם ויש צד גורם שפטור כאשר יתבאר בעזה"י [בסימן שפ"ו], אבל איסורא מיהא בכליח איכא,

והצ"ח ח"י"מ (סי' שט"ח) כתב, דפשיטא דאסור להזיק ממון חברו, דהלא אפילו ממון עולמו איכא איסורא להזיק, כדחנן צ"ק (ז'): הקולץ נעישוחיו אטי"פ שאינו רשאי פטור אחרים חייבים ופירש"י אינו רשאי דעובר בגל תשחית עכ"ד. ברם למאי דמבואר צ"ק (לא): שאם היה מעולה בדמים מותר לקולץ עיי"ש, וליכא גל תשחית, אי"כ אכתי לא ידעינן לאסור להזיק את של חברו היכי שהוא מעולה בדמים.

דיסוד האיסור להזיק ממון חברו נלמד מדין השבת אבידה שחייבתו תורה להציל ממון חברו אפי' מהפסד שלא בא על ידו והוזהר בלאו דלא תוכל להתעלם, וכש"כ שחייב שלא יזיק בידים

אולם אי לאו דמסתפינא הייתי אומר דהתורה רמזה לנו לתום על ממון של ישראל שלא יעשה גורם אף להזיק שאינו ניכר מדכתיב וזוהי סבה ופינו את הבית ודרשו חז"ל על מה חסה החורה לא חסה רק על כלי חרס שאין לו טהרה שלא יאמר סבה לממא את כנגע ויהיה הבית עמא והכלים שנחוכה הרי גילה לנו חורתינו הקדושה לחוס על ממון של ישראל שלא לגרום אף להזיק שאינו ניכר היינו לגרום שיטמא הכלי חרס שנחוק בית המנוגע. וסעובר ע"ז ומפסיד לחבירו ודאי עובר על איסור חורה כי דרכיה דרכי טעם.

**והאגרמא הוא
א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין
אסור**

19 רש"י גיטין נ"ג ע"ב ד"ה מטמא ומדמע

**מקמה
ומדמע איסורא דרבנן הוא כיון
ללא שמייה היזק אין כאלן איסורא
דאורייתא**

20 שו"ת בית יצחק יו"ד א' סי' מ"ט אות י"ב ד"ה ובעיקר הדין

ובעיקר הדין סנה בשערי משפט ק"י ליד כי דעווק משון
לחנינו וסוף רק גורס לים רק איסור דרבנן ור"ס
משיי גיטין כ"ג ע"ב ט"ו רש"י גני כי קנים ריעו דרבנן מטמא
ועדמע איסורא דרבנן כיון דלאו שמייה היזק אין כאלן איסורא דאורי
ודים לריבין חזוק. ולפי צעוקר לעוון לים רק איסור דרבנן
אולם גיטין (פ"י דצ"ק ק"י כ"ג) כי לסד"א דעדאורייתא אסור
לעוון היזק לחנינו ואפי' כל דר"ב צחקין דפטורין מן סמורה ריע
אסורין משיי וכ"כ סמ"ס צ"ב פ"י לא יאמר ק"י ק"י דעובר
מדאורייתא מקרא דלפי' או מואסנה לרעך כעך וכבר הכי'ס צ"ס
צקפר אמרי צינס דיכי עדות ק"י ליד

21 קרית ספר להמב"י פ"ה נזקי ממון

**מה שאסור לאדם להוויק ולשלם נראה דהוי
סדרבנן וכן התנאים והחקנות :**